

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 456-1889)

Originalt emne

Fattigvæsen

Fattigvæsen/Enke- og Legatboliger

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 19. december 1889](#)
- 2) [Byrådsmødet den 17. juli 1890](#)
- 3) [Byrådsmødet den 27. november 1890](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 19. december 1889 - side 6

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 456-1889)

Fra Udvalget for Fattigvæsenet forelaa der følgende Skrivelse af 5te d. M.:

"Paa given Anledning skal Udvalget med Hensyn til de under Fattigvæsenets Bestyrelse hørende Boliger for fattige uden for Fattiggaarden tillade sig at bemærke:

Nævnte Ejendomme ere:

1. Enkeboligen paa Klostergade;
2. Anders Stæhrs Legatbolig paa Graven;
3. P. Villadsens Legatbolig paa Graven;
4. Den Hutfeld'ske Legatbolig paa Rosensgade, og
5. Den Buslund'ske Legatbolig paa Graven.

Udvalget har hidtil anset det at have Bolig i Ejendommen paa Klostergade for Fattighjælp for vedkommende medens man ikke har tillagt Bolig i Legatboligerne saadan Virkning, og som Følge af denne Opfattelse er i de aarlige Beretninger om Fattigvæsenets Virksomhed disse Boliger med Beboere ikke betragtede som hørende til den egentlige Fattigforsørgelse eller som det almindelige Fattigvæsen vedkommende, ligesom Udvalget ogsaa har tilstaaet Enker i disse Boliger Portioner af de under Fattigvæsenets Bestyrelse staaende Legater. Det ærede Byraad har havt samme Syn ved at tilstaa Stadslægen særligt Honorar for Lægetilsyn med disse Huses beboere.

Med Hensyn til, hvorvidt denne Opfattelse er i Overensstemmelse med Fundatser m. v. anføres:

ad 1. Enkeboligen paa Klostergade. Denne er i Følge vedlagte Pantebogsudskrift af Fattigvæsenet kjøbt, og Beboelse i den maa, da der iøvrigt intet foreligger, der kan reale for en modsat Mening, være Fattighjælp for Beboerne.

ad 2. Anders Stæhrs Legatbolig. Efter vedlagte Fundats af 14de Oktober 1768 er Boligen vel skjænket til Aarhus Fattigvæsens Gavn og Bedste. men da den indeholder udførlige Bestemmelser om, hvem Boligen maa tilstaaes - de ordinære fattige ere udelukkede og de fattige skulle være Enker efter Byens eller Statens Embedsmænd eller Kjøbmands- eller Haandværks-Enker, altsaa tildels Personer, der ikke i hvert Fald nu som Regel understøttes igjennem Fattigvæsemet - anser man det for korrekt, at Friboligen ikke betragtes som Fattighjælp.

ad 3. P. Villadsens. Ved Testament af 21de April og 9de Juli 1810, konfirmeret 2den December f. A., er Boligen bestemt til 2 skikkelige Enker, den ene af Kjøbmands- og den anden af Haandværkerstanden. og er der tillagt disse Enker et aarligt Pengelegat, ligesom der er fastsat en vis Indtægt til Boligens Vedligeholdelse.

Legatet er vel skjænket til Fattigkassen, men det maa formentlig under Hensyn til de trufne Bestemmelser, og idet det bemærkes, at det oplagte Beløb til Vaaningens Vedligeholdelse nu andrager ca. 6000 Kr., anses rigtigt, at Nydelsen af dette Legat ikke kan være Fattighjælp.

ad 4. Den Hutfeld'ske. Alt hvad der haves om denne, er den i vedlagte Udskrift ommeldte Attest fra Stiftsøvrigheden, hvorefter Boligen i Aaret 1696 er skjænket Fattigvæsenet.

I den Hoffmann'ske Samlig, der er citeret, indeholdes alene, at der er givet 3 Boder, hvoraf

den vestligste bortlejes for at reparere dem for, til Bolig for skikkelige Enker.

ad 5. Den Buslund'ske. Skænket Fattigvæsenet ved Gavebrev af 22de December 1804 til gudeligt Brug og Husværelse for fattige i Aarhus. Denne Bolig er efter Byraadets Beslutning i Møderne 23de Marts og 11te Maj 1876, hvori Omkostningerne anslaaes til 35,000 Kr. Udvalget betragter den i 1876 opførte Enkebolig som en Udvidekse af den Buslund'ske Legatbolig, da den er opført paa Legatboligens Grund, og den Omstændighed, at en Legatbolig udvides ved Tilskud af Kommunens Kasse, ser Udvalget ikke vil kunne forandre den Karakter.

Gavebrevet, der følger i Udskrift, indeholder imidlertid, at Boligen skjænkes til Brug og Husværelse for de fattige, og det udtales, at den skal tilhøre denne Bys Fattigvæsen, ligesom senere "til Bedste for denne Bys Fattigvæsen".

Efter disse Udtryk, og idet henvises til og idet man henviser til Kancelliskrivelse af 26de Oktobtr 1847, hvori udtales, hvorledes der skal forholdes med den ældre Fattigvæsenet tillagte Lehatet, og hvori bl. a. anføres, at alle Legater, hvorom ingen særlig Bestemmelse er gjort, der medfører det. Indsatte, bør komme det almindelige Fattigvæsen til gode - er Udvalget nu ikke paa det rene med, hvorvidt Bolig i de 2 sidstnævnte Legatboliger er Fattigvæsen eller ej, hvorfor man maa henstille dette Spørgsmaal til det ærede Byraad.

De hosfølgende 4 Bilage beder Udvalget sig i sin Tid tilbagesende."

Efter at Sagen var drøftet, blev den foreløbig Udsat.

Uddrag fra byrådsmødet den 17. juli 1890 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 456-1889)

Efter Forslag af den fungerende Formand besluttede man at indgaa til Indenrigsministeriet med følgende Forespørgsel med Hensyn til den i Mødet den 19de Decbr. 1889 foreliggende Indstilling fra Udvalget for Fattigvæsenet angaaende Enkeboderne m. v.:

"Efter at forskellige Direktioner for Hospitaler her i Jylland have erklæret, at der ved Uddelingen af de Understøttelser m. m., som vedkommende Hospital foretager, ikke vil kunne tages Hensyn til Andragender, fremkomne fra Personer, der have Fribolig i Bygninger, der høre ind under vedkommende Fattigvæsens Bestyrelse, idet saadan Bolig

betragtes som Fattighjælp, der udelukker den paagjældende fra at kunne faa Hjælp af vedkommende Hospitals Midler, har Aarhus Kjøbstads Byraad ladet undersøge de Retsforhold, hvorpaa de her i Byen værende saakaldte Legatboliger og andre Friboliger bero.

Medens Byraadet nu formentlig med fuld Føje betragter Boliger som det offentlige Fattigvæsen uvedkommende, selv om de i sin Tid ere skjænkede til den daværende "Fattigkasse", naar disse dog udtrykkeligt ere tillagte bestemte Personer, eller alene Enker efter saadanne Næringsdrivende, eller endogsaa blot Enker alene, især hvor Giveren enten udtrykkeligt har udelukket de ordinære fattige, eller der er tillagt vedkommende Enker, der faa Bolig i Friboligerne, bestemte Pengelegater i Forbindelse med Henlæggelse af de bestemte indtægter til Boligernes Vedligeholdelse eller ogsaa blot dette sidste alene, er der opslaaet Tvivl med Hensyn til Boliger, hvor Giverens Hensigt er udtrykt i mere almindelige Udtryk.

Kommunen ejer saaledes bl. a. den saakaldte Buxlundske Stiftelse, oprettet af Uhrmager S. Buxlund i Følge Gavebrev af 22de December 1804, hvori han skjænker "til gudelig Brug og Husbslelse for de fattige her i Aarhus" forskellige Ejendomme, der "fra min Dædsdag af skal tilhøre denne Byes Fattigvæsen", eller som det senere hedder "til Bedste for denne Byes Fattigvæsen."

Det forekommer nu Byraadet, at den Maade, hvorpaa Fattigvæsenet var ordnet lige indtil 1803, nemlig i det væsentligste paa Grundlag af frivillige Ofre, idet dog det offentlige traadte regulerende til, hvor dette blev nødvendigt, - og endnu længere hen i vort Aarhundrede, lige indtil Grundloven af 5te Juni 1849, der i sin § 89 helt forlod det ældre Grundlag og skabte en selvstændig Ret for de fattige til at forlange Understøttelse, men deraf følgende ligefrem Forpligtelse for det offentlige, - maa gjøre det uberettiget uden videre at inddrage til Fordel for det offentlige Fattigvæsen i dets nuværende Skikkelse, dvs. til Fordel for Kommunekassen de Gaver m. m., som svundne Tider under helt andre, tildels endog modsatte Forudsætninger have ladet tilflyde "de fattige", "de fattiges Kasse" o. lign. Der er næppe nogen indre naturlig Forbindelse mellem Fattigvæsenet, som det nu har udviklet sig paa Grundlag af hin Grundlovsbestemmelse og det i tidligere Tider bestaaende Forsørgelsesvæsen; den Plads, som det offentlige Fattigvæsen indtager i den almene Bevidsthed, maa vistnok siges at være grundforskjellig fra den, det indtog i tidligere Tider. Gaver, der i hine Tider ere tilflydte "de fattige", synes at burde komme de fattige til Gode ad

anden Vej end gennem det nuværende Fattigvæsen, især siden dette efter det kommunale Skattevæsens Omordning, og efter at Fattigvæsenet er blevet en integrerende Del af Kommunalforvaltningen er blevet en slet og ret Kommunesag. Saavidt Byraadet bekjendt, hvile ogsaa mange af de forskellige Stiftelser Landet over paa Gavebreve el. lign. fra ældre Tider, der ikke indeholde tydeligere eller nøjagtigere Betegnelser end som nævnt i det anførte Buxlundske Skjøde, men som saa senere have faaet affattet Fundatser, hvorved deres Særstilling anerkjendes.

Byraadet, der meget maa ønske at bevare denne Stiftelse for Personer, hvem det ofte vil være uheldigt og trykkende at henvise til Forsørgelse eller Hjælp af det nuværende Fattigvæsen, har imidlertid paa grund af Udtrykkenes Almindelighed troet at burde indhente det høje Ministeriums Erklæring, og er derfor herved saa fri at anmode om samme."

(Se Mødet den 27de Novbr.)

Uddrag fra byrådsmødet den 27. november 1890 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 456-1889)

Som svar paa den i medfør af Byraadets beslutning i mødet den 17de Juli til Indenrigsministeriet indgivne forespørgsel om den Buxlundske skrivelse var der fra Aarhus Stiftamt modtaget en kommunikation af følgende skrivelse fra nævnte Ministerium af 15de d. M.:

"I det med Amtets skrivelse af 12te august d. A. modtagne anddragene har Aarhus Byraad anholdt om en udtalelse fra Ministeriet om, hvorvidt den af Urmager Søren Buzelund ved gavebrev af 22de Decbr. 1804 oprettede stiftelse for fattige i Aarhus maa antages at være det Kommunale Fattigvæsen uvedkommende, eller om den i det hele maa betragtes som en under bemeldte Fattigvæsen henhørende stiftelse.

Efter i anledning heraf at have brevkædet med 1st Revisions-departement skulde man til behagelig efterretning og videre fornøden bekjendtgjørelse tjenstligt melde, at da det i det til grund for bemeldte stiftelse liggende gavebrev, der er yngre end den i 1803 trufne almindelige ordning af det Kommunale Fattigvæsen, udtrykkelig er udtalt, at Stiftelsen skal tilhøre og være til bedste for Aarhus Bys Fattigvæsen, under hvis bestyrelse den ogsaa er

henlagt, skjønner Ministeriet ikke rettere, end at Stiftelsen maa komme Aarhus almindelige Fattigvæsen tilgode, saaledes at den understøttelse, der ydes af samme, kun kan tildeles dem, de egne sig till offentlig fattigunderstøttelse, ligesom den medfører de med saadan understøttelse forbundne virkninger, jfr. Kancelli-Skrivelse af 26de Oktober 1847."

Toges til efterretning og videre bekendtgjørelse for Udvalget for Fattigvæsenet.

